

'Kleuters en kinderen in de lagere school hebben in de eerste plaats een goede vorming in de eigen levensbeschouwing nodig.'

Prof. Dr. Didier Pollefeyt, gewoon hoogleraar aan de KU Leuven

TEKST
Lies Van Rompaey

Didier Pollefeyt

'Voor het basisonderwijs is een vak ILD niet het juiste antwoord'

"Het opsplitsen van leerlingen in het officieel onderwijs per levensbeschouwing is organisatorisch moeilijk. We maken daarom voor het officieel onderwijs de omslag naar een model waarin we twee uur interlevensbeschouwelijke dialoog voorzien in het basis- en secundair onderwijs binnen de lessentabel." Deze alinea uit het Vlaams regeerakkoord zorgde bij de leermeesters levensbeschouwing en niet-confessionele zedenleer veel onrust. Hun job lijkt op de helling te staan. Het COV organiseerde samen met COC al een webinar over het onderwerp. We legden de geplande omslag voor aan Prof. Dr. Didier Pollefeyt, gewoon hoogleraar aan de KU Leuven en onder meer drijvende kracht achter "Thomas", de Nederlandstalige website voor het godsdienstonderwijs!

Wat is Interlevensbeschouwelijke Dialoog (ILD) juist?

Laat ik beginnen met te zeggen wat het niet is: het is geen "multilevensbeschouwelijk leren" waarin levensbeschouwingen op een neutrale en vergelijkende manier naast elkaar geplaatst worden. Wat er dus niet in het regeerakkoord staat, is dat in het officieel onderwijs de levensbeschouwelijke vakken zullen vervangen worden door een soort neutraal pluralistisch vak zoals bijvoorbeeld 'LEF' dat staat voor 'Levensbeschouwing, Ethiek en Filosofie'.

Interlevensbeschouwelijke dialoog betekent immers dat je vanuit je eigen levensbeschouwing over andere levensbeschouwingen leert en anderen ontmoet die ook "van binnenuit" een levensbeschouwing hebben. Pas dan kan je over een dialoog spreken.

Hopelijk zijn ook de politici voldoende vertrouwd met deze terminologie. Want dit zijn wel de definities die algemeen erkend worden en het regeerakkoord voorziet dus een omslag naar deze interlevensbeschouwelijke vorm van leren. Dat is wat er staat. Het gevolg daarvan is dat je dit soort onderwijs onmogelijk kan organiseren zonder de dragers, de uitdragers en de verantwoordelijken van de verschillende levensbeschouwingen.

In het regeerakkoord staat dat de omslag nodig is omwille van de moeilijke organiseerbaarheid van het vak. Is dat een goed argument?

We mogen deze praktische zorgen zeker niet onder de mat vegen. Alleen: praktische problemen moeten praktisch opgelost worden en ze mogen geen argument zijn om bepaalde ideologische beslissingen door te

>>

➤ drukken. In die zin kan je het ook als een geluk beschouwen dat het alleen over praktische zorgen gaat. Dat wil zeggen dat er geen politieke oorlog tegen de levensbeschouwelijke vakken wordt gevoerd. Het regeerakkoord spreekt ook van een 'omslag', een voorzichtig woord dat wijst op een geleidelijke overgang en niet op een revolutie.

Maar, als het gaat om een omslag omwille van de moeilijke organiseerbaarheid, zijn er ook praktische oplossingen mogelijk. Denk bijvoorbeeld aan het organiseren van de vakken per jaar of per graad of aan het vaststellen van een minimum aantal leerlingen vooraleer een vak kan ingericht worden.

Is de omslag naar een vak Interlevensbeschouwelijke Dialoog verdeelbaar?

Ik kan er me gedeeltelijk in vinden. Ik begrijp heel goed dat er maatschappelijke en pedagogische redenen zijn om kinderen en jongeren beter voor te bereiden op een multiculturele wereld waarin vele levensbeschouwingen naast elkaar bestaan en met elkaar in

interactie gaan. Vanuit je eigen identiteit in een diverse wereld in dialoog leren gaan is waardevol! Maar dat kan je maar doen als je stevig staat in je eigen levensbeschouwing. Daarom wil ik ook een onderscheid maken tussen het secundair onderwijs en het basis-onderwijs. Ik ben wel voorstander om in het secundair officieel onderwijs eventueel over te gaan naar een 1 plus 1 vak. Dat wil zeggen: één uur les in de eigen levensbeschouwing en één uur ILD met alle leerkrachten van de levensbeschouwelijke vakken. Dat kan nu al in de derde graad van het officieel secundair onderwijs. Best wachten we een grondige en onafhankelijke wetenschappelijke evaluatie van dit experiment af. Een vak als ILD op een kwaliteitsvolle manier vorm geven is minder evident dan het lijkt. Het vraagt om een goede methodologie, nieuwe didactische werkvormen en goed geschoolde en erg bekwame leraren.

Voor het kleuter- en lager onderwijs is dit volgens mij helemaal niet het juiste antwoord. Jonge kinderen hebben nood aan veiligheid en stabiliteit. We moeten ze vormen en voldoende basisvertrouwen geven in de eigen, gekozen, levensbeschouwelijke identiteit. Van daaruit ontwikkelen ze een eigen persoonlijkheid en zelfbeeld. Je kan jonge kinderen niet in een "Interlevensbeschouwelijke Dialoog" werpen zonder enige vorm van bescherming vanuit de eigen levensbeschouwing. Dan is er van een dialoog geen sprake.

Kan een omslag zoals deze snel en gemakkelijk gerealiseerd worden?

Er zijn toch wat praktische en ook inhoudelijke problemen. Eerst en vooral is het afschaffen van de levensbeschouwelijke vakken ongrondwettelijk. De vrijheid van onderwijs, zoals die in artikel 24 van de grondwet is ingeschreven, laat het niet toe. Als de Vlaamse regering er toch mee wil doorgaan, dan heeft ze een twee derde meerderheid in het federaal parlement nodig en ik weet niet of ze die zal vinden.

Zoals ik al zei, vind ik het ook pedagogisch niet verantwoord. Kleuters en kinderen in de lagere school hebben in de eerste plaats een

goede vorming in de eigen levensbeschouwing en het eigen basisvertrouwen nodig. Ik vrees ook voor conflicten met ouders. En verder hebben we natuurlijk bekwame leraren nodig voor een ILD vak. Er is nog geen opleiding voor hen, er is geen leerplan, de inspectie is niet voorbereid ... De kwaliteit van het onderwijs is zo in gevaar. Een minister die dat zo sterk als haar speerpunt ziet, kan zich niet permitteren hier over één nacht ijs te gaan.

Wat is het belang van een vak als levensbeschouwing in onze steeds meer diverse samenleving?

We zien steeds meer polarisatie, we worden geconfronteerd met extremisme en met religieus fanatisme. Dan is het erg belangrijk om jongeren toe te laten een eigen identiteit te ontwikkelen en daar kritisch en bedachtzaam mee om te gaan. Zo kunnen ze als bewuste burgers in onze samenleving staan. Een levensbeschouwelijk vak kan hen daarbij helpen op voorwaarde dat het gegeven wordt door leraren die van binnenuit de levensbeschouwelijke tradities kennen en er op een geloofwaardige manier over kunnen spreken. We hebben leraren nodig die herkenbaar, authentiek, betrouwbaar én deskundig die lessen kunnen geven en in dialoog kunnen gaan.

Bovendien zien we bij jongeren ook een groeiende nood aan nieuwe oriëntatie, zingeving, levensbeschouwelijke verdieping, bezinning, spiritualiteit ... en dat op een erg onbevangen en frisse manier. Ze zijn nieuwsgierig naar wat levensbeschouwingen te bieden hebben. Ideaal zou zijn als we alle levensbeschouwelijke vakken van binnenuit zouden kunnen laten evolueren naar een meer open vak waar ook leerlingen die niet tot een bepaalde traditie behoren zich welkom kunnen voelen om iemand aan het woord te horen die vanuit die traditie vertelt.

Er is al 25 jaar een maatschappelijk debat bezig over de plaats van levensbeschouwelijke vakken in het leerplichtonderwijs. Alle standpunten zijn bekend, alle argumenten ook. Tegelijkertijd zien we dat religie niet verdwijnt uit onze samenleving, wel integendeel. Religies en levensbeschouwingen wor-

den steeds belangrijker om de wereld te begrijpen, ten goede of ten kwade. Ik ben ervan overtuigd dat het nu echt niet het moment is om levensbeschouwelijk onderwijs af te schaffen of om aan iedereen één vorm van staatspedagogiek op te leggen en de levensbeschouwingen naar de marges van de samenleving te duwen.

Ik denk ook dat de maatschappelijke vraag naar meer interlevensbeschouwelijke competenties alleen maar groter zal worden. Lerarenopleidingen moeten zich daarop voorbereiden. Als dat ook betekent dat de huidige leraren daartoe vorming, bijscholing of professionalisering moeten volgen, dan moet dat gebeuren tijdens hun werktijd en met respect voor het evenwicht tussen werk en privé.

De Vlaamse regering maakt zich sterk dat ze 100 miljoen kan besparen door deze omslag. Is dat realistisch?

100 miljoen euro is een erg groot bedrag. Misschien rekenden de opstellers van de begroting er (verkeerdelijk) op dat er in elke klas maar één leraar ILD meer zou staan. Maar dat is onmogelijk. Dat zou ook op enorme weerstanden bij ouders stoten als bijvoorbeeld een katholieke leerkracht ILD geeft aan kinderen van vrijzinnige ouders. Als je het op die manier wil organiseren, is het zeker ongrondwettelijk. Ik raad de Vlaamse regering aan om eerst goed te evalueren wat er nu al gebeurt in de derde graad van het secundair officieel onderwijs, om onderzoek te doen naar de mogelijke gevolgen, om didactiek te ontwikkelen en uit te testen rond ILD, om lerarenopleidingen voor te bereiden. In het basisonderwijs kan eventueel over een andere praktische organisatie nagedacht worden maar moeten de levensbeschouwelijke vakken behouden blijven. Zo geven we kinderen de kans een stabiele en veilige identiteit te ontwikkelen die hen sterk maakt voor onze diverse samenleving.

1. www.godsdienstonderwijs.be

Gezamenlijk standpunt van COV en COC

- COV en COC blijven de principes van de vrijheid van onderwijs zoals verankerd in de grondwet verdedigen en alle middelen inzetten om de rechten van het personeel te vrijwaren.
- Levensbeschouwelijke vorming maakt essentieel deel uit van de vrijheid van onderwijs die moet gerespecteerd worden. Het is en blijft deel van kwaliteitsvol vormend onderwijs en is zo ook een maatschappelijke garantie op interlevensbeschouwelijk samenleven.
- Er zijn geen onderbouwde redenen om voor de levensbeschouwelijke vakken in het officieel onderwijs een totale omslag te maken naar een vak als Interlevensbeschouwelijke Dialoog. Organiseerbaarheid is een flinterdun argument. COV en COC hebben ook vragen bij de beoogde opbrengst (100 miljoen euro) van de besparingen.
- COV en COC vragen respect voor de leraren LBV die een weloverwogen keuze gemaakt hebben om opleiding te volgen en levensbeschouwing vorm te geven in hun onderwijs. We vragen ook respect voor de leerlingen en de ouders die weloverwogen keuzes gemaakt hebben.

'Religies en levensbeschouwingen worden steeds belangrijker om de wereld te begrijpen, ten goede of ten kwade.'

Prof. Dr. Didier Pollefeyt, gewoon hoogleraar aan de KU Leuven

